

דרוש להכנסת ס"ת

קול ד' על המים וגו'. ענין קולות אלו בכללן ובפרטן, כלומר מהו מליצת הכתוב וישבר ד' את ארזי הלבנון וירקידם כמו עגל, לבנון ושריון כמו בן ראמים. וכן קול ד' יחולל אילות ויחשוף יערות, ובהיכלו וגו'. עוד יש להתבונן דקול ה' על המים אל הכבוד הרעים בלשון עבר, קול ה' שובר ארזים חוצב להבות אש הוה, יחיל מדבר יחולל אילות להבא. ה' למבול ישב וגו' ידוע הדרש במכילתא והוכא בזכחים פרק בתרא, ועוד לאלוה מליין.

ונראה בכלל פי' קולות אלו. בא להורות ברוה"ק גדולת מכתב אלוקים הלז שמשמעו דבר פלא שאין אדם יכול לעשות ולהתבונן ע"ז, כמו משמעות הר האלקים, שהי' עליו דבר נפלא מדעת האדם, וזהו פשטות מכתב אלקים, ולכאורה אין בו דבר הפלאה שגם אדם שיש בו כח יפה יכול לכתוב כאלה. אבל באמת יש בתורה שבכתב סתרים ופלאים מה שאין בכח האדם להבין האיך נכתב ספר כזה, ואין זה אלא מכתב אלקים. והפלאים הן המה שלשה, ובשלשה נכלל שבעה. א' בריאת שמים וארץ. הב' הנהלת העולם. ג' מעשה המצוות בכל הפרטים. ושכל זה מרומז בתורה שבכתב.

א. בריאת שו"א. כבר ידוע מש"כ הרמב"ן בהקדמת החומש שכה"ת כולה שמותיו של הקב"ה. והגאון בספר נפש החיים שער ד' מביא כמה מדרשי הזוה"ק מבואר כך (והוא ז"ל הוסיף להוכיח מדאי' ברכות דכ"א מנין לברכת התורה מהתורה שנ' כי שם ה' אקרא. אבל אינו לפרש"י דקאי על הברכה, והבו גודל לאלקינו היינו אמן. והגאון כיון לדעת השאגת אריה שפי' כי שם ה' אקרא היינו תורה, הבו גודל הוא הברכה) וביארנו בקדמת העמק השני שזהו שאמרו במס' ע"ז שהקב"ה לומד בכל יום, היינו שאומר שמותיו שבהם ברא עולמו. וע"ש עוד ולהלן. וזהו קול ה' על המים, שמתחילה הי' מעורב מים במים עד שאמר הקב"ה יקוו המים וגו' ונעשה ישוב והוחל בבריאת שמים וארץ בגילוי הישוב. וכך מצינו גם כר"ה דל"א בשלישי כו' שגלה ארץ בחכמתו, ופי' בחכמתו היינו בחכמה עליונה שהמה שמותיו של הקב"ה. והי' החל הכתוב שעשה הישוב ע"י קול תורה. וכאשר שכל הגקרא בשמו ית' לכבודו בראו משו"ה הוסיף אל הכבוד הרעים, וכאמור מן גערתך ינוסון וגו'. על מים רבים. דכמו עולם הישוב דידן הי' כולו מים עד שגזר הקב"ה ועשה ישוב לפי צירופי שמותיו, כן הי' גם בעולם העליון כולו מים העליונים, עד שגזר הקב"ה וכנסן למק"א ונתגלה ישוב העליון. נמצא הוא דבר פלא שכתורה הנתונה לנו למעשה נכלל בה צירופי שמות שבהם נברא העולם, וזהו חכמה עליונה, ואין זה אלא מכתב אלקים.

ב. קול ה' בכח קול ה' בהדר. א' בב"ר, זה ספר תולדות אדם שהראה הקב"ה לאדה"ר דור ודור ותכמיו דור ודור ומנהיגיו. וידוע בשם הגר"א וקודם לו הרמב"ן דאילו בני אדם רמוזים בתורה, וכידוע בתלמיד הרמב"ן הנקרא אבנר שהראה הרמב"ן שמו בתורה, וכן הגר"א. היינו קול ה' בכח, זהו מנהיגי הדור מי שיש לו כח לעשות כבר נגזר ומרומז בקול ה'. וכן חכמי הדור שעליהם כתבו עוז והדר לבושה, וכדאי" בע"ז ד"ג כל הלומד תורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום, הוא ג"כ נרמז בתורה, וזהו קול ה' בהדר. וכל זה אין בכח אנושי להבין איך אפשר לכלול כל בנ"א שיש בהם כח והדר בכל דור מרומז בתורה, אין זה כי אם מכתב אלקים.

ד. קול ה' שובר ארזים, וישבר ה' את ארזי הלבנון וירקידם כמו עגל, לבנון ושריון כמו בן ראמים. כבר פירשנו בקדמת העמק השני דאנו אומרים בברכת יוצר המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב, היינו שמשתנה בכ"י איזה דבר במע"ב, והוא עפ"י צירופי שמותיו ית'. ולזה כיוון המקרא במשלי, ואהי' אצלו שעשועים משחקת לפניו בכל עת, הן המה שני אופני התורה, חכמה עליונה שהם צירופי שמותיו המה לשעשועים בכל יום, היינו ג' שעות שהקב"ה לומד, ופי' שעשועים שניתקים מצירופם לצירוף אחר. משחקת וגו' היא חכמת התורה במעשה המצוה המנהגת העולם בשכר ועונש בכל עת ממש. ועוד ביארנו שם. וזהו דקאמר בלשון הוה, קול ה' שובר ארזים, היינו מתריב עולמות עפ"י שינוי הצירוף, ובזה בונה עולם במק"א הרחק הלאה ממקום שנחרב. והיינו שהמשיל וישבר ה' את ארזי הלבנון, משל על עולם חזק, ומכ"מ וירקידם כמו עגל, הנמשל, שלא כדרך המשבר ארז נופל במקומו, וכן הי' מצד הסברא כשעיר נחרב ונשקע במים יהא נבנה אחרת סמוך לה, אבל אינו כן, וישבר ה' את ארזי הלבנון וירקידם כמו עגל, ממהר הישוב לקום במק"א הרחק מכאן. הוסיף לומר לבנון ושריון כמו בן ראמים, ביאור המשל, שלא תאמר שהוא קופץ כעגל אבל במתוך שלא בריחוק הימנו אלא כמו בן ראמים שפסיעתו גסה, והנמשל, שע"י קול ה' שהוא שובר ארזים והוסיף שהוא כעגל וגם יותר מזה כמו בן ראמים. וכ"ז השינוי ההוה בעולם נעשה ע"י זאת התורה היינו שינוי בצירופי שמות ואין זה אלא מכתב אלקים.

ה. קול ה' חוצב להבות אש. כבר ביארנו בקדמת העמק הראשון פי' אש דת למו דהיינו הלכות למעשה נמשל לאש במה שכמו מלהבה נבדל ניצוץ ונעשה ג"כ ללהבה ומזה נבדל עוד ניצוץ ונעשה ג"כ ללהבה וכן לאין תכלית, כך כשנחקר דין ונעשה הלכה ברורה חוקרים עוד מזה דין חדש, ואח"כ נחקר עוד מזה, והכל יוצא עפ"י הניצוץ שיצא מדיוק הקרא. וזהו ביאור קול ה' חוצב להבות אש. והוא פלא שכל דין שאינו מבואר בתורה מכ"מ יהא אפשר להוציא מן המקרא באיזה דיוק ודרשה, ואין זה אלא כח אלקי.

ו. קול ה' יחיל מדבר, יחיל ה' מדבר קדש. כבר ביארנו סבקרמת העמק השלישי, שעיקר פלפולה של תורה ניתנה למשה ולזרעו והוא נתן במתנה לישראל בעת חטאו במרגלים ונגזר שיזרו בארצות, ולולי כח הפלפול לא היו יודעים שום מעשה, עמד ושלש התורה בערבות מואב ולימד לישראל איך להוציא דינים. ופירשנו שם איזה פרשיות בס' דברים, ועליהם נוסיף פ' ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר ציוני ה' אלקי לעשות כן בקרב הארץ וגו', ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונכון הגוי הגדול הזה, כי מי גוי גדול וגו', ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים וגו', רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך, והודעתם לבניך ולבני בניך וגו'. וכל הפרשה תמוה, מיהם אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו וגו', גם לשון חקים ומשפטים צדיקים, הלא אפי' משפטי התורה אינם אלא כחק בלא טעם המתקבל לאוה"ע, שהרי אין מקבלים זה הדין המפורש בתורה. ובאמת ידוע דאפי' הטעם המפורש בתורה אינו אלא בדרך כלל, ובפרטות אינו אלא חק כמש"כ במק"א. גם מה שייכות יש כאן למה שה' קרוב בכל קראינו אליו. גם למה נשכח דברי התורה, וכמו שאמרו, כל השוכח דבר אחד ממשנתו הר"ז חייב מיתה, והרי הזהיר מתחילה ושמרתם ועשיתם, ומה שייך לומר ע"ז רק השמר לך פן תשכח וגו'.

אבל הענין, כי חקים בספר דברים היינו שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן שמש"ר לימד לישראל. והן הן עצם הפלפול וכלי החקיקה איך לחוקק דין שבא לפנינו ואיך מבואר במקרא. ואחר החקיקה בא משפט היוצא מזה. וזהו ביאור חקים ומשפטים, אשר משה רבינו לימד כללי הפלפול והן י"ג מדות, וגם הראה לדעת איך להוציא מהם כמה משפטים, וכמו שפירשנו בקדמת העמק שם מקרא דמלאכי, זכרו תורת משה עבדי וגו' חקים ומשפטים, יעו"ש, כך הפי' באותו פרשה שמזהיר ע"ז, ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר ציוני ה' אלקי, וכמו שאמרו בנדרים דכ"ב על מקרא זה, אותי צוה ואני נותן לכם. לעשות כן, משמעו לעשות הלכות חדשות להוציא מחקים, כמו שפירשנו שם על המקרא שכל טוב לכל עושיהם, ובסנהדרין דצ"ט כאילו עשאן לד"ת שנא' ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם. והיינו שמזהיר ושמרתם ועשיתם, כי היא חכמתכם וגו', פלפולה ש"ת היא חכמה עמוקה שאין אוה"ע יכולים לעמוד עליה, ולא כמשמעות הכתוב במקרא או אפי' גוף המשניות שמעתיקים אוה"ע ויודעים גם הם, אבל היות התלמוד שבא מדיוק לשון המקרא, זה א"א אלא כשהתורה בלשון הקודש כמו שנכתבה, ורק לישראל שלמדו חקי הפלפול מי"ג מדות. וזהו שאמר ברוה"ק, מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום, פי' דבריו היינו מקרא כאשר הוא, הגיד ליעקב, אפי' עמי הארץ בישראל יודעים, חקיו ומשפטיו לישראל, הן המה גדולי עם ה' כידוע, יודעים איך לחקוק ולשפוט חדשות, לא עשה כן לכל גוי, היינו תורה שבכתב אע"ג שגם אוה"ע יודעים אותה מכ"מ לא עשה כן ליתן

להם כי אם ליעקב, ומשפטים בל ידעום כלל. והכי מתפרש זמירות היו לי תקיך, דקדוקי תורה ופלפולה. והיינו שאמר לו הקב"ה זמירות קרית [אותן] וכתיב התעיף עיניך בו ואיננו, פי' מי שמטה עין עיונו מן האמת שוב איננו [משיג] כל הדין, וכמו שביארנו במק"א. והיינו דקאמר כי היא חכמתכם וגו' אשר ישמעון את כל החוקים האלה הן המה י"ג מדות, ג"ש והיקש וכדומה, מה שא"א לדעת אנושי לסבול מעצמו ולהבין שמזה יוצא גופי הלכות למעשה, ואין זה כי אם כח אלקי שנתן התורה ואמר ע"י משה שכך וכך היא נדרשת, ויפלאו ע"ז מאד כי רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה.

ואמר המקרא שמפליאים בשני דברים היוצאים מי"ג מדות אלו, א' כי מי גוי גדול וגו', כדאיתא בע"ז ד"ג כל העוסק בתורה כלילה חוט של חסד משוך עליו ביום שני יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפילה לאל חי, משמעו במה דשירה של תורה כלילה והיינו הויות התלמוד אזי מתקבל התפילה ביום, וא"צ לאמצעות הקרבן כמו שנהגו מכבר בימי ביהמ"ק אבל מי שלומד תורה כלילה אי"צ לקרבן, כמו שפירשנו במק"א הא דכתיב גבי אלקנה להשתחוות ולזבוח, תפילה קודם לקרבן, משום שלא נצרך לקרבן לרצות. וזהו דקאמר כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, ע"י החקים, כה' אלקינו בכל קראינו אליו אפי' שלא בבהמ"ק.

שנית ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים, שהרי דרשות שהתנאים ממצים מדיוק המקרא הכל במה שהדעת נותן בטעמא רבא, וכשלא מסתבר הכי ע"כ נדרש בא"א, וזהו הרבותא אשר כל משפטים צדיקים בטעמם נמצאו מכ"מ בדיוק המקרא עפ"י החקים, וזהו ההפלגה.

ואח"כ הזהיר משה רבינו שלא יהא כל העסק בפלפולה של תורה איך לחדש, כי אם עלינו להזהר שלא לשכות גוף המקרא והמשנה שכבר ידעת מרבותיך, והוא מה שאמר רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר, כבר, ראו עיניך. וסיים והודעתם לבניך ולבני בניך וכדאיתא בקידושין ספ"א ממקרא זה שחייב אדם ללמד לבנו ולבן בנו מקרא, וכבר הראינו לדעת בהע"ש סי' קמ"ב שה"ה משנה הלכות ואגדות; רק לא תלמוד והויות, דע"ז כתיב ושננתם לבניך שיהו ד"ת משוננים, ופי' לבניך אלו התלמידים כמש"כ שם אות א', והיינו דלא כתיב שם ולבני בניך דהכל תלמידים המה, אבל כאן פי' בנים ממש, מש"ה כתיב ולבני בניך. ויש עוד פרשיות שמתפרשין בזה הכונה, ואכ"מ.

וכ"ז הגיע במדבר קדש ששם הי' מעשה מרגלים ושוב לא הקריבו קרבנות כדאי' בחגיגה ד"ו, וניזונו עדת ישראל בזכות משה כדאיתא בתענית פ"א, היינו בזכות פלפולה ש"ת חלק משה. ומשה ידע אז שכן יזרו ישראל בארצות ולא יהי' קרבנות ואור בהמ"ק, ולימד לישראל זה הדרך שיהיו עושים כן כשיהיו גולים. וכאשר כן החלו אנשי כנה"ג והחרש והמסגר אלף כולם עושי מלחמה, בשעה שגלו לכבל. וכן

זה קיום ישראל בכל הארץ. וזהו דקאמר קול ה' יחיל מדבר, יהי' כשיהיו ישראל גולים ויהי' הדרשות הרמוזים במקרא נחוץ למעשה, כאשר לא יהי' אור בהמ"ק, או אז יחיל ה' מדבר קדש, כח התורה שנעשה וניתן אז שמה. ועי' מש"כ בהע"ש סי' קס"א שנהג משה רבינו במדבר אחר מרגלים כמו ישראל בגלות ע"ש. וזהו דבר הפלא שכל מה שתלמיד ותיק מחדש בגלות החל הזה הכל מדרשא דקראי, דבזמן הבית בימי דוד לא הי' כ"ז בפלא כ"כ שלא נתחדשו הרבה דינים מדרשי דקראי, כי מה שנולד ספק הביאו ללשכת הגזית והורו מסברא באופן שמדמים מילתא למילתא, ולפי הסברא שבאותו שעה, משא"כ אחר החרבן. והיינו דקאמר קול ה' יחיל מדבר וגו'.

קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות, ובהיכלו כלו אומר כבוד. לעתיד לבא יגיע אחד מעיר ושנים ממשפחה ויזכו לגאולה, ומי המה, המה ת"ח שבדור, כידוע מכמה מאמרי זוהר, וכדאי' בכתובות דקי"א ב' אר"א עמי הארץ אינן חיים שנא' מתים בל יחיו וכו' במרפה עצמו מדברי תורה הכתוב מדבר. עוד שם דרשה, כי טל אורות וגו' כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו, וכל שאין משתמש באור תורה כו', ומסיק דה"ה משיא בתו לת"ת והמהנה ת"ח מגכסיו כו'. והנה משונה יהי' הגאולה העתידה, שלא בנקל ינצל אותו ת"ח, וכתיב יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה, ופירשנו בשה"ש דכמה יחידים הראויים לגאולה והמה מצפינים עצמם, וממשיל בזה כאילה המולדת בדוחק, רק אותו שעה הנדרשת לכך. וזהו קול ה' יחולל אילות, עפ"י קול ה' יהי' הצלה ליחידים ויהי' בזה כמו לידת אילה שמשומר לה הנחש בעתו ה"נ בשעת גאולה יהי' מזדמן הצלה לפניו. ועוד, ויחשוף יערות, שכבר מבואר בקדמת העמק השלישי שהרבה בנ"א נמשלו ליער וע"ז כתיב ביחזקאל שבט בני מואסת כל עץ יעו"ש, וזהו ויחשוף יערות כדי לגלות אותו היחיד שראוי לכך, עד שכל הנקבצים להיכל שיבנה בב"ב יהיו ת"ח או מחזיקי ת"ח, והיינו דמסיים ובהיכלו כלו אומר כבוד, רצונו דמי שיכתב לחיים יהי' מכובד, או עצמו ת"ח או מחזיק ת"ח שנושא כבוד כמו ת"ח עצמו כמו שביארנו בפתח השלישי בס"ד.

ה' למבול ישב וגו'. ענין פלפולה של תורה ביארנו בקדמת העמק השלישי שהיא חרבה של תורה ומועיל למלחמה וכל הצרות, כמו שביארנו בארוכה בחיבורי רנה של תורה, וזהו דקאמר בג' כתובות דע"ז נראתה הקשת בימך, שהקשת מגין שלא יהי' מבול, ובשעה שיש זכות ת"ת חרב המגין א"צ לקשת, והיינו דאי' שם דא"ל רשב"י לריב"ל את הוא בר ליואי, א"ל נראתה הקשת בימך, א"ל אין, א"ל א"כ אין אתה בר ליואי, ועי' פרש"י שהוא דחוק, ולדברינו פירושו משום שהלויים זכו בפלפולה של תורה, ואם נראתה הקשת זה אות שלא יצא ידי פלפולה ש"ת, ואי

תה בר ליואי מזרעו של משה. וקאמר ה' למבול ישב, שא"צ עוד לפלפולה של
ורה כרי שלא יהיה מבול, וישב ה' מלך לעולם. אך נדרש כח הפלפול להיות עו
עמו יתן ולברך את עמו בשלום ככתו של ת"ח.